

2024 m. balandžio 19 d.

Įrodymais grįsto valdymo planavimas ir organizavimas Lietuvos Vyriausybėje

TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA „LIETUVOS ATEITIES EKOSISTEMOS PLĖTROS PERSPEKTYVA“ 2024 m. balandžio 19 d. Konstitucijos salė, Seimo I rūmai, Gedimino pr. 53, Vilnius

Trys pastebėjimai įžangai.

Pradėsiu priminimu apie tai, kad turime per didelį teisėkūros srautą. (Įstatymų Lietuvoje yra apie 650, bet per laikotarpį nuo nepriklausomybės atstatymo jų pakeitimų buvo priimta dešimtys tūkstančių). Tai vis dar pokomunistinis palikimas (nepasitikėjimo Vyriausybe), sumišęs su legalistine tradicija (įstatymų keitimas kaip tradicinis viešosios politikos problemų sprendimo būdas). Kelią čia susiformulavome patys (ta pačia kryptimi rodo ir EBPO), bet dar per mažai juo žengiame. Tai reguliavimo atskirose srityse peržiūros. Dešimtmečio programa. Šioje kadencijoje Vyriausybės deklaruotas įsipareigojimas – leidimų statyti sistemos reglamentavimo peržiūra ir supaprastinimas buvo įgyvendintas 2023 m.

Antra problema yra įsikalbėta ar iš dalies tikra – analitinių gebėjimų trūkumas. Kartais sunku suvokti kaip pusiau beraštė tauta XX a. pirmoje pusėje sukūrė ir sutvirtino nepriklausomą valstybę, o jos aukštąjį išsilavinimą turintys sūnūs ir dukros XXI a. skundžiasi gebėjimų stoka. Greičiausiai tai yra darbo organizavimo problemos, kurias spręsti spaudimą sukurs, kaip tikimasi, įsigaliojusi viešojo valdymo pertvarka.

Svarbu žinoti, kad įrodymais grįsto valdymo sistema (institucinė sandara ir tinklas) yra apie 90 proc. sutampantis su ateities įžvalgų sistema, kitaip – ateities įžvalgos stovi ant tų pačių pamatų ir ryšių.

Toliau pristatysiu Vyriausybės turimus instrumentus ir veikėjus:

- 1) Teisės aktų ex ante ir ex post poveikio vertinimai (LRVK, TM)
- 2) Vertinimai, išlaidų peržiūros, pažangos priemonių SNA (FM, CPVA)
- 3) Duomenys – oficialioji statistika, VDVIS (VDA)
- 4) STRATA darbai
- 5) Funkcijų peržiūros (VRM)
- 6) Valstybiniai mokslinių tyrimų institutai
- 7) LMT priemonės (reikminiai tyrimai, paskirtinės programos, nacionalinės mokslo programos, kt.)
- 8) TSI projektai
- 9) Valstybės kontrolės veiklos auditai, Lietuvos banko tyrimai
- 10) Kiti (institucijų) užsakomieji tyrimai, analizės

Visa tai saugoma Analitinės informacijos bibliotekoje (AIB) – LNMMB /STRATA (sukaupta du tūkst. vnt.)

Apie šiuos dešimt instrumentų kiek plačiau, grupuojant juos į strateginį valdymą bei teisėkūrą (geresnį reglamentavimas), Taip pat po kelis žodžius apie dvi naujoves.

Strateginis valdymas

Plėtros programų rengimas:

- Atliekama problemų ir priežasčių analizė

Pažangos priemonių rengimas:

- Socialinės ekonominės naudos, alternatyvų analizė

Vertinimas:

- Atliekamas įgyvendinamų ir baigtų įgyvendinti pažangos (ir susijusių tęstinių) intervencijų tinkamumo, efektyvumo, rezultatyvumo, poveikio vertinimas;
- Vertinimai planuojami 4 metų trukmės vertinimo plane – rengiamas 2024-2027 m. vertinimo planas

Išlaidų peržiūra:

- Atliekama tęstinės veiklos priemonių analizė, siekiant nustatyti valstybės biudžeto asignavimų efektyvumą

Ateities įžvalgos (*foresight*):

- Globalių tendencijų stebėsena bei analizė, jų keliamų iššūkių ir ateities galimybių nagrinėjimas, įtakos vertinimas, siekiant geriau pasirengti būsimiems pokyčiams

Teisėkūra / geresnis reglamentavimas

Numatomo teisinio reguliavimo (*ex ante*) poveikio vertinimas:

- atliekamas taikant proporcingumo principą;
- atrenkamos galimo didesnio poveikio teisėkūros iniciatyvos, kurioms atliekamas išsamesnis poveikio vertinimas; galimų didesnio poveikio teisėkūros iniciatyvų sąrašas - <https://lr.v.lt/media/viesa/saugykla/2023/11/6iNhi8vDOVM.pdf> ;
- koordinuoja LRVK, metodinę pagalbą teikia STRATA

Teisės aktų *ex post* vertinimas:

- siekiama nustatyti, kaip buvo taikomas galiojantis teisinis reguliavimas, ar jis tinkamai veikė, ar leido pasiekti numatytų viešosios politikos tikslų;
- naujai suregulius pradėtas taikyti nuo 2021 m. (iki šiol atlikti tik 2 ex post vertinimai);
- koordinuoja – Teisingumo ministerija

Sisteminės galiojančio teisinio reguliavimo peržiūros:

- tam tikros srities teisinio reguliavimo peržiūros, kurių metu būtų siekiama neaktualaus, perteklinio reguliavimo atsisakymo, reguliavimo supaprastinimo ir reguliavimo sukeltos naštos mažinimo;
- atliekamos pagal poreikį, nėra institucionalizuotos ir koordinuojamos

Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema (VDVIS)

- Šeimininkas – Valstybės duomenų agentūra
- Bendra erdvė, kurioje valstybės duomenys valdomi nuo pradžios – jų surinkimo, iki pabaigos – jų panaudojimo
- Duomenų ežeras valstybės duomenims, reikalingiems priimant sprendimus – valstybės valdymo, verslo, mokslo.

Video pristatymas : <https://duomenys.stat.gov.lt/>

AIB ir LiDA:

- Lietuvos integratioje bibliotekų informacijos sistemoje (LIBIS) sukurta Analitinės informacijos biblioteka (AIB), kurioje sistemingai kaupiami analitiniai ištekliai - viešosios politikos vertinimai, tyrimai ir kt. analitinės ataskaitos - [iBiblioteka](#)
- Šiuo metu AIB jau sukauptos ir viešajai prieigai pateikiamos apie 1 900 ataskaitų ir biblioteka nuolat pildoma
- Apklausų (kiekybinių tyrimų) pirminiai duomenys teikiami Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų duomenų archyvui (LiDA) - [Lithuanian Data Archive for SSH \(LiDA\) \(dataverse.lt\)](#)

Dvi naujos:

LIST ir GŠT

MIP tinklas (užduotis)

- būti *Science for Policy* koncepto ir krypties vėliavnešiais;
- dirbti su konkrečiomis viešosios politikos problemomis, konkrečiais uždaviniais ar pan.;
- kurti, plėtoti, gilinti bendradarbiavimo formatus su mokslininkais, MSI, mokslo ir verslo bendruomenėmis;
- reflektuoti pačią mokslo įrodymų sistemą iš pasiūlos ir paklausos pusių, teikti siūlymus dėl tobulinimo; kylančių poreikių atliepimo;
- stiprinti jau sukurtų mokslo įrodymų ir inovacijų rezultatų panaudojimą, pritaikomumą viešojo valdymo sprendimams;
- siekti inovacijų viešajame valdyme, vertinti DI panaudojimo ir įveiklinimo opcijas

Apibendrinimas. Turime daug, problema koordinavimas per tinklą (informacijos vaikščiojimas) ir planavimas

Darius Žeruolis